

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 110
חשון תשע"ז

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

שאינו מוקדם מידי, כדי לברר ולהיות בטוח שהדברים יעמדו במשך כל השבת בצורה כשרה.

באחד הרחובות בבני ברק היתה צורת פתח של עירוב שכונתי, שעמדה צמוד לגדר מאבן רעועה. בשנים האחרונות היו פעמים שנשבר מעט, והוסיפו טיט ובטון באופן דיני, כדי להחזיק את האבנים, ופעמים רבות התחבטו האם צריך להרוס את הקיר, מתי הוא הרגע הנכון שהוא לפני שח"ו יהיה אסון.

באותם זמנים אמרו לאחראי על העירוב, שכדאי לו להעביר את העירוב [כלומר את צורת הפתח] למקום אחר, כיון שזה רק ענין של זמן עד שהקיר יפול או ירס. האחראי השיב להם שהם צודקים, ובכל זאת כל זמן שהקיר עומד, אינו טורח לעשות דברים חדשים, יש לו מספיק דברים לתקן מלבד זה, ובפרט שקשה למצוא שם פתרון אחר, א"כ נעקוב טוב, וכאשר הקיר יפול, נחפש את הפתרון.

ענין זה מצוי כל הזמן אצל האחראים. יש דברים שיודעים כמה שבועות קודם שיהיה שינוי כלשהו והעירוב יפסל, ואפשר מראש להקדים את פני הרעה, ואנשים טובים מתריעים על כך, ובכל זאת האחראי מעדיף להמתין, משום שבהרבה מקרים נדחה לבסוף הענין ונשאר העירוב על כנו, או שהסתדרו בלי לפגוע בו, וכן בהרבה מקרים אין פתרון חילופי טוב ב"כ, אלא כשנהרס עושים תיקון זמני, עד שיגמרו את העבודות במקום, ואח"כ מחזירים את העירוב כאשר היה.

התמסרות האחראים בימי שישי וערבי הג קצרים

כך עמד העירוב במשך כשלוש שנים, ובשנה זו לפני חג הסוכות, הכריעו דיירי הבנין שהרגע המסוכן קרב ובה, והקדימו אותו והרסו את הקיר כולו, יחד עם העמוד של העירוב והלחי שהיה מחובר אליו. מיד הגיעו הודעות למוקד העירוב, מאברכים שראו שהעירוב נהרס, והודיעו לאחראי שצריך להתקין שם דבר חדש. בשנה זו ימי ערב חג הסוכות היו קצרים, יום וחצי בלבד, והאחראי כמו כל אדם היה טרוד בצרכי ביתו, סוכה וד' מינים ועוד, אך לא היתה לו ברירה והגיע במסירות לתקן.

בהזדמנות זו נודה לכל העוסקים בעירובים, די בכל אתר ואתר, על ההשקעה והמסירות בזמנים שאינם זמנים, לבדוק ולתקן לנו את עירובי השכונות הנעשים בהידור ובהקפדה גדולה. זכות הרבים בשמירת השבת, תעמוד לכל העוסקים, שתהיה מלאכתם נעשית ע"י אחרים, ויתברכו בכל טוב ברוחניות ובגשמיות.

האחראי הגיע ובירר אצל השכנים, שאכן מתכוונים להמשיך ולבנות קיר חדש אחרי החג, וממילא לא כדאי להשקיע בתיקון קבוע, אלא להמתין עם תיקון זמני. בערב החג קרוב לכניסת החג, הוא הגיע עם חוטם ולחיים, בכמה דקות שנותרו לו באמצע סידור צרכי ביתו, ועשה שם צורת פתח חדשה זמנית.

למעשה, כדרכם של הבונים, עברו כמה שבועות שהאחראי עושה תיקון זמני, ועדיין לא נבנה הקיר. והאחראי מתחבט האם להביא פועל לעשות תיקון קבוע. ובנתיים ממשיך לעקוב על כשרות הלחי הזמני, ואחרי כל שינוי, כדי לשמור על כשרות העירוב כהלכה.

פירצה סמוכה ללחי

הפתרון שהאחראי מצא להכשיר את העירוב, היו בו כמה דינים חשובים, שהיה צריך לעשות את התיקון בהירות, כדי שיענה על כל פרטי ההלכה. בתוך החצר היו עמודי ברזל של סוכה, שהיו קרובים להמשך של אותה גדר, שמהעמודים והלאה היא נשארה קיימת, אך עדיין היה רווח כחצי מטר בין העמוד לגדר. האחראי שאל רשות מבעל הסוכה לקשור את החוט לעמודי סוכתו, והוא הסכים ברצון, ובכך פתר את הבעיה שנחסר לו עמוד. בתחילה הוא חשב לקשור את החוט מעל גבי העמוד, אלא שאז הוא שם לב, שאם יוסיף אח"כ לחי צמוד לעמוד, תהיה בעיה

הקיפו עמוד ולחי בתוך גדר אתר בניה

בגליון הקודם הבאנו כמה מקרים, שיש בהם כדי ללמוד וללמד על החובה הגדולה לעשות בצורה מקצועית וחוקה, אחרת יכולים להסתבך בשאלות הלכתיות קשות, ואפילו להגיע למצב שהעירוב נפסל בחוסר שימת לב. בתקופה האחרונה היה אדם ת"ח שנוקק לטלטל בכשת, וביקש לעשות עירוב מהודר וקטן, מביתו עד בית הכנסת שמתפלל בו, כדי שלא להסתמך על העירוב של כל השכונה. הוא פנה למוקד העירוב שסייע לו ויתקין את העירוב בצורה מקצועית, ושילם את ההוצאות הכרוכות בכך. לאחר תקופה החלו לבנות בסמוך לצורת הפתח, והעמידו גדרות לבנות (איסקוריט) מסביב לאתר הבניה, וכידוע בבני ברק בונים עד הס"מ האחרון, לכן העמידו את הגדרות על קטע מהמדרכה, וסגרו את הלחי שעמד שם, בתוך גדרות האתר.

מיד באותו שבוע, הגיעו למוקד הטלפוני של מוקד העירוב מספר הודעות על העירוב שנפסל, מאברכים שעברו שם, ולמדו מהגליונות להתבונן בדרכים, על כשרות העירובים ודיניהם. והנה בדין לחי או עמוד שנמצא בתוך מקום מוקף, כתב המש"ב (סי' ש"ג ס"ק ק"ג) שאפילו אם רק עמוד אחד נמצא בתוך מקום המוקף גדר מארבע רוחותיו, אינו כשר ולא כלום הוא. [ובחז"א (סי' ע' ס"ק י"ח) מבואר שאפילו אינו מוקף מארבע רוחותיו, אלא שיש גדר בתוך חלל הפתח, הרי זה מחלק את הפתח לשנים, ופוסל אותו]. שאלה זו מצויה מאוד, ולדוגמא בשבוע זה התקשר למוקד העירוב הרב האחראי בעיר חריש, לשאול על עמוד שהוקף בתוך אתר בניה.

קשירת לחי בחוט, והלחי יכול לזוז בתוך החוט

המוקד קיבל את ההודעות בשמחה, וציין לשבח את העירנות של האברכים, אלא שכאמור לא מדובר בדבר ששייך לעירוב השכונתי, רק לאדם פרטי, והמוקד העביר לו את ההודעות. במקרה זה לא תיקנו את הלחי באותו שבוע, כיון שבאותו שבוע הוא לא היה צריך לטלטל, [וזה אחד הדברים שחשוב לדעת בעירוב פרטי, שאין אחריות לתקנו כל שבוע, ובמקרה שהעוסק לא חייב להשתמש בו, הוא משאירו פסול כשנפסל], לאחר מכן תיקנו את הדבר, ע"י שהוסיפו קרש לפני הגדר, ובמקום לחבר אותו עם ברגים כראוי, קשרו אותו עם חוט פשוט. והנה יש מקרים שמחוסר ברירה קושרים לחי עם חוט, עד שיחברו אותו יותר טוב, אבל צריך לקשור היטב בצורה שהלחי לא יוכל לזוז ממקומו. במקרה זה הקשירה היתה רפויה ורחבה, והלחי זו בתוך החוטים, עד כדי שלא היה מכוון מתחת החוט. המתקן היה סבור שאפשר להניח לחי ברחוב, ולא יגעו בו, והוא ישאר באותו מצב. הוא לא העלה על דעתו בשעת התיקון דבר כ"כ פשוט, שלחי שיכול לזוז ממקומו, יזוז במהלך השבוע ואולי כבר במהלך השבת. כל מי שעוסק בעירוב יודע, שגם לחי שקשור טוב, צריך רחמים שלא ימשכו בו ויפסלו אותו. ק"ו כשאינו מחובר טוב.

מדבר זה שוב אנו לומדים, שכאשר באים לעשות עירוב, וכל שכן מי שמתאמץ לעשות עירוב פרטי כדי שיהיה מהודר, צריך להקפיד על המינימום, שהלחי יהיה מחומר טוב ומחובר טוב, כיון שמצוי מאוד שהעירובים שנעשים בצורה עראית כזו, לא מחזיקים מעמד, מגיעים עד כדי פסול ממש.

יש זמנים שממתנים לעירוב שיהרס, ומתקנים בצורה זמנית

במקביל למה שהודגש שמצויים בעיות בדברים עראיים, יש לציין שלפעמים אין כ"כ ברירה, ומוכרחים לעשות דברים זמניים, כאשר יודעים שבקרוב יבנו גדר חדשה באותו מקום, או שיש שם אתר בניה, שכל תיקון שנעשה ייהרס תוך שבוע או שבועיים. ולכן צריך לציין כאן וללמוד גם על עשיית דברים ארעיים, לעשות אותם בצורה חזקה, מחומר טוב, ובצורה שאינה יכולה להיפסל במגע קל, ובנוסף לפקח ולבדוק כל שבוע בצורה יותר יסודית, ודוקא ביום שישי בזמן

הרבנים, כדי לשמש כבודק. ואכן אנו מקוים שנגיע גם לפתיחת מסגרת שיעורים מסוג זה, אלא שהיא ארוכה ודורשת מאמץ רב. בין הדברים שנשמח כעת על הסיוע בהם, א. לארגן שיעורים ברחבי הארץ, במקומות שיש ציבור החפץ בכך, (כולל מציאת מקום ומודעות). ב. יצירת קשר עם אחראים נוספים, ועשיית מפות העירובים. ג. סיוע בעשיית עירובים (בסיוע זה ניתן תשלום. נצרך רשיון נהיגה, וידע טוב בריתון).

השקעה ותיקון דברים שהם חשש הלכתי

במסגרת בדיקת העירובים מידי שבוע, יש דברים שדורשים מהאחראים הרבה יר"ש להקפיד עליהם. מן הסתם נוטים להקל בדברים שלא ברור שהם פוסלים, אבל בעירובים שכונתיים מקפידים להסיר כל חשש, וזה חלק מאוד קשה. כי מה שברור לאדם שהוא צריך לעשות, יש לו יותר כח לעשותו, מאשר דבר שהוא רק ספק.

יש דבר ידוע, שילדים מוכשרים תולים זוגות נעליים על חוטי חשמל וטלפון, ע"י שקשורים אותם זה לזה, וזורקים אותם על החוטים. מידי פעם הדבר נעשה גם על חוט של עירוב, ואז האחראי מתחבט, האם צריך לטרוח להורידם מהחוט, האם הם מהווים בעיה הלכתית. בחודש האחרון היה מקום אחד בבני ברק שהאחראי שם לב לכך, שבין חמשת הזוגות שתלו על החוטים, היה זוג אחד על חוט העירוב. האחראי התקשר למוקד, ושאל איזה בעיה יכולה להיות מהנעליים. והנה בדיון זה יש שתי בעיות א. הנעליים כבדות וגורמות לחוט לשקוע כלפי מטה. ובדיון חוט שוקע כתב המשגיב (שעה"צ ס"ס"ב) שצריך ליהדר לתקנו. והחזו"א (סי' ע" סק"י) פוסל חוט שוקע, מטעם שהאמצע של החוט יורד למטה מראשי העמודים, והוא מן הצד. ובענין זה יש קולא כאשר יש לחיים, כנהוג בעירובים השכונתיים המהודרים, משום שהחוט לעולם אינו שוקע למטה מראשי הלחיים. רק צריך שלא תהיה שקיעה גדולה, שיש בה חשש פתחי שימאי (כמבואר במשכנות יעקב, שציין המשגיב"ב). ב. בעיה נוספת נגרמת מהנעליים, שע"ז החוט מתנדנד יותר ברוח, מחמת שהנעליים מתנגדות יותר לרוח, והרוח מנדנדת אותם עם החוט. ובדיון חוט מתנדנד, המשגיב"ב (ס"ס"ב) מביא מחלוקת באחרונים, והחזו"א (סי' ע" סק"י) אוסר. ושיעור הנדנד הפוסל הוא כאשר יוצא מבין העמודים והלחיים, לכן כשיש לחיים של 30 ס"מ, שיעור הנדנד שאינו פוסל [לדעת החזו"א] הוא עד 15- ס"מ. [וייתכן שלדעת המשגיב"ב יש להקפיד גם על פחות מוכך].

בשלב ראשון הוא פתח את הקשר של החוט, ומתח את החוט, באופן שנראה לו שהחוט כמעט אינו שוקע, וגם אינו מתנדנד כל כך. אבל להוריד את החוט לגמרי כדי להסיר את הנעליים זה היה קשה, כיון שהוא עובר על כביש ראשי וחוט חשמל. אמנם המושב במוקד העירוב אמר לו שזה תיקון טוב ליום שישי, אבל אח"כ כדאי שימצא זמן באמצע שבוע, להסיר את הנעליים לגמרי.

האחראי בא באמצע שבוע, ולקח ממחסני מוקד העירוב את המוט הארוך הנצרך לכך. אבל לא הגיע לידי מעשה עד יום שישי בצהריים. כשבא למקום ראה שהדבר מסובך, הוא ניסה זמן רב וכמעט התייאש, ואז עצר אברך לעזור לו, העמיד את רכבו, ועלה על הרכב, נטל את המקל וניסה להפיל את הנעליים. אך הם היו מסובכות וכרוכות על החוט, והוא עבד קשה במשך כרבע שעה, עד שהצליח להסירם.

בתוך כדי כך התאספו ונקהלו אנשים נשים וילדים, והתבוננו כיצד מתקנים את העירוב במסירות ובמאמץ, התפלפלו ודנו מה הבעיה בנעליים, ומה הדין של החוט. לאחר השבת הגיע האחראי למוקד העירוב וסיפר על כל המאורע, ואמר בהתרגשות שעבד שם הרבה זמן, אבל יצא מזה הרבה קידוש שם שמים, שכ"כ הרבה עוברים בכביש הזה ביום שישי, וכל האוטובוסים שנכנסים לעיר עוברים שם, וכולם ראו ולמדו והתחזקו בהכרת העירוב ותיקונו.

יהי רצון שיתחזק ויתרבה לימוד העירובין וקיום הלכותיהם, ונוכה לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו.

שיהיה הפסק בין הלחי לחוט, מפני שבראש העמוד של הסוכה יש פלטה מרובעת שכוללת כמה ס"מ [אא"כ ירחיק את הלחי מהעמוד, וכיון שאינו יכול לחבר טוב, ירד מהיציבות של הלחי]. לכן קשר את החוט מסביב לעמוד [מתחת הפלטה, בצד שהעמוד ישר]. והעמיד לחי מתחתיו. אבל האחראי שם לב שעדיין יש לו בעיה נוספת, שהעמוד אינו מגיע עד הגדר שמשמשת להמשך מחיצות העירוב.

בדיון זה כתב המשגיב"ב (סי' שס"ג ס"ק כ"ג) להחמיר אפילו בפירצה של ג' טפחים. אמנם בשער הצינור הביא את דעת המקור חיים, שאם הפירצה רק בצד אחד של צורת הפתח, ניתן לדון עומד מרובה ע"י צוה"פ [אם הצוה"פ מכוונת כנגד הקיר, בתוך י' אמות], והחזו"א צידד להקל כשיטה זו, מ"מ מדברי המשגיב"ב משמע שלא היקל בזה, ולכן ההוראה היא להחמיר לכתחילה גם בפירצה בצד אחד. כדי לסגור את הפירצה, הוסיף האחראי עוד קרש שגבהו י' טפחים, והוא ממלא את הפירצה עד שנשארו רק פחות מג' טפחים בכל צד, ופחות מג' טפחים נידון כסתום מדין לבד, וא"כ הרי זה מחיצה המשלימה את ההיקף, מהלחי עד הגדר, שהיא המשך מחיצות העירוב.

בדיון לחי רחב, ולחי שאינו בולט מהמחיצה

לאחר החג שאל אחד האברכים שראה את הפתרון שנעשה, מדוע אין בעיה שיש מחיצה שממשיכה כביכול את הלחי, ויוצא שיש כאן לחי ארוך עד הקיר. ואם הם שני לחיים הרי אחד מסתיר את השני.

והנה יש כמה תשובות בדבר, ולמרות שהדברים פשוטים, מ"מ הם מעוררים ומלמדים שוב את הדינים בצורה מעשית, שזה החלק החשוב בהתבוננות בנעשה במלאכת העירובים, במסגרת גליונות אל. דבר ראשון, גם אם נאמר ששתי הלוחות נחשבים לחי אחד ארוך, אין בעיה בלחי רחב, כאשר החוט נמצא בתחילתו, בתוך ג' או ד' טפחים הראשונים [מהצד של העירוב]. משום שלדעת המקור חיים (במאמר תיקון עירובין) לחי יכול להיות עד ד' אמות, ולדעת החזו"א (סי' ע" סק"י"ח בהערה) חשש הוא רק כאשר יש ג' או ד' טפחים מהחוט ולפנים [מדיון פתחי שימאי, שהלחי רחב מהמשקוף יותר מיד], אבל אין בעיה שהלחי נמשך כלפי חוץ אפילו הרבה.

דבר שני, האמת היא שהם שני לחיים, והיינו שני קרשים, ולא נחשבים קרש אחד ארוך. וא"כ אחד מהם הוא לחי, זה שהחוט עובר מעליו, והשני הוא מחיצה. ומ"מ אין בעיה שאחד מסתיר את השני, מפני שהלחי האמיתי הוא הקרש הקרוב אל העירוב, והוא אינו מוסתר כלל. ואם היה להיפך, שבתחילה יש קרש שהוא מחיצה, ואחריו הלחי [כגון שהחוט היה עובר על הקרש השני], היה צריך להקפיד שהלחי יבולט מהמחיצה, כדי שלא יהיה מוסתר וכדי שיתסום מקצת מהשטח המוקף [כמבואר בחזו"א (סי' ס"ז ס"ק כ"ג)]. וי"ל דבכה"ג הוא יותר חמור, דהוי אחורי מחיצה שעומדת לאורך המבוי, ובדאי נחשב נראה מבחוץ ושווה מבפנים, ואינו דומה ללחי אחורי מחיצה המקבילה לצוה"פ, שהבאנו בגליון הקודם ובכמה מקומות שיש סתירה בחזו"א בזה, מחמת ששם הלחי הוא כנגד השטח המוקף, רק יש עוד סתימה של מחיצה לפניו, ויש מקום לומר ששניהם סותמים בשווה, (למרות שתמדי הפנימי הוא הסותם). משא"כ כאן הקרש הוא מחיצה לאורך, ואם הלחי מאחוריו, הרי זה מחוץ למקום הפתח לגמרי].

משא"כ במקרה הנ"ל שהלחי הוא הפנימי, והשני הוא מחיצה. אין חסרון שהקרש השני אינו סותם מעבר ללחי, והוא יכול להיות לכתחילה אחורי הלחי.

תיקון בין שני עירובים נושקים, שיהיה טוב לשניהם

אמנם יש מקומות שיש שני עירובים שכונתיים הנושקים זה לזה, וכל עירוב משתדל שיהיו לו מחיצות כשרות לבד, כדי שאם ח"ו יפסל אחד מהם, לא יהיה פסול בעירוב השני. ובמקומות אלו כאשר עושים תיקון בגבול שבניהם, צריך שהוא יהיה כשר לשני הצדדים. וגם במקום הנ"ל היה עירוב מהצד השני, ולפיכך הדין קצת שונה.

לגבי הדין הראשון, אילו היה באמת קרש ארוך, היתה בעיה שלצד השני יש יותר מג' או ד' טפחים מהחוט ולפנים. אבל הדין ברור ששני קרשים נחשבים שני לחיים. ולגבי הדין השני, יש להקפיד שהלחי יבולט מהמחיצה, גם מהצד השני. ולכן האחראי שתיקן כאן הקפיד שהקרש השני שאינו לחי, יהיה מאחורי הלחי, ולא לפניו, ובצורה כזו גם מהצד השני ניכרת הסתימה של הלחי.

הבדיקה דורשת התמחות, והסיוע בדברים אחרים

לאחר הבקשה שהתפרסמה בגליון הקודם, לסייע להרחבת פעילויות בנושא העירוב, היו כמה שהתקשרו ונטלו חלק בדברים מסוימים. ביניהם היו אברכים שביקשו לסייע לבדוק עירובים, אחרי שהם למדו ככולל מסכת עירובין. אבל לצערנו דוקא בבדיקה שהיא מאוד מענינת ומלמדת, יש צורך בבקיאות בהרבה פרטים הלכתיים וידיעות פרקטיות, מעבר ללימוד שבספרים. כגון במקרה הנ"ל, שצריך לדעת מהו לחי רחב, ומאיזה צד אסור שיהיה רחב, הם דברים שאינם מפורשים כ"כ בשאר ספרים, וצריך לעשות שימוש ולימוד המציאות ופסקי

ניתן לתרום בכל רחבי הארץ

במכשירים של "בדרים פלוס"

וכן במערכת הטלפונית 03-7630585 שלוחה 323

או במכשירים של "קהילות", וכן בטל: 073-2757-008

עבור: "מוקד העירוב" בני ברק

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל: AB3320@GMAIL.COM

